

Sak 60/20**Bruk av live bilde ved digital undervisning****Bakgrunn**

Noen av våre arbeidsgrupeledere og storgruppeledere har reagert på at studenter «deltar» i gruppene med svart skjerm og dels også uten lyd. Gruppelederne opplever det som pedagogisk sett vanskelig å gjennomføre undervisningen når de ikke får noen form for blikkontakt med studentene. Et nylig, konkret eksempel fra fakultetets undervisning, ble beskrevet av en storgruppeleder: En student logget seg på, men flyttet ikke til et breakout room. For å bli flyttet av verten må man aktivt godta forespørselen. Det betyr at vedkommende ikke var til stede og hans/hennes aktivitet kan ha begrenset seg til selve påloggingen. Og når studentene deltar uten live bilde, vil en gruppeleder ikke kunne vite om hun/han snakker til noen personer overhode, eller bare til forlatte skjermer.

Studieadministrasjonen og studiedekan har forståelse for de reaksjonene som har kommet, og ønsker med dette å fremme en sak som tar opp enkelte sider ved dette. Vi vil foreslå at det utarbeides retningslinjer for deltakelse i digital undervisning, og at det etableres et krav om at studentene deltar med live bilde på. UiB har vedtatt [retningslinjer](#) om digital undervisning, men som ikke helt svarer på våre spørsmål.

Saken her gjelder arbeidsgrupper, storgrupper og seminarundervisning. Saken gjelder altså bare undervisning hvor fakultetet/UiB ikke gjør opptak, og hvor det gjelder et forbud mot at studentene gjør opptak. Saken gjelder ikke forelesninger og annen asynkron undervisning.

Temaet er for øvrig belyst i en nylig artikkel i [Khrono](#)⁴. Khrono har også en [artikkel](#)⁵ der en forsker presenterer sine funn om digital undervisning. Disse artiklene belyser bredden i problemstillingen.

Formålet med gruppeundervisning og studentaktiv læring

Formålet med gruppeundervisningen fakultetet tilbyr er å oppnå læring gjennom studentaktivitet med deltakelse og dialog. Undervisning i grupper er atskillig mer kostnadskreven enn forelesninger i plenum, men tilbys likevel nettopp fordi læringsutbyttet antas å være betydelig som følge av denne interaktiviteten. Dialogen skal helst ikke bare by på interaktivitet mellom leder og student, men også mellom studenter. Gruppelederen skal være en katalysator for studentaktiviteten, ikke en lærer i tradisjonell forstand. Dette formålet tilsier at de som deltar i digital gruppeundervisning, både studenter og lærere, deltar med både lyd og bilde. Når vi nå ser at noen studenter velger å «delta» i gruppene som tilhørere – eventuelt bare med kommentarer i chat-felt eller som ikoner – lignende det som gjelder for forelesninger, bortfaller det meste av poenget med gruppeundervisningen.

I [læringsutbyttebeskrivelsen](#) for masterprogrammet er gruppeaktivitet og formidling nevnt flere steder:

Under «Ferdigheter»:

Kandidatene kan formidle og evaluere juridiske analyser og standpunkt på en poengtert, presis og etterrettelig måte både muntlig og skriftlig, på så vel norsk som engelsk, gjennom å

- [...]
- diskutere og prosedere ulike rettslige standpunkt
- gi tilbakemeldinger på andres arbeid og selv motta og gjøre bruk av slike tilbakemeldinger

Under generell kompetanse:

- presentere og argumentere for egne vurderinger og konklusjoner for større og mindre grupper av tilhørere

⁴ <https://khrono.no/svarte-skjermer-i-digitale-undervisningsrom/482814>

⁵ <https://khrono.no/videokonferanser-eller-forelesninger-i-opptak/476435>

- [...]
- arbeide selvstendig og i grupper

Også andre grunner enn ønsket om studentaktivitet, tilsier at studenter og lærere deltar med live bilde. For underviseren vil det gjerne oppleves som kunstig og lite inspirerende å snakke for bare svarte skjermer, og når kamera er på vil læreren få en mer fortløpende feedback fra studentene enn det som er mulig gjennom f.eks. bruke av chat.

Til å belyse det pedagogiske og sosiale hensynet, finner vi en analogi i diskusjonen om ansiktsdekkende plagg i undervisningen. Slike er nå forbudt, jf. universitets- og høyskoleloven § 7-9. Forbudet er foreslått videreført i ny lov. NOU 2020:3 viser til [Prop. 51 L](#) (2017–2018) Endringer i opplæringslova mv. (forbud mot bruk av ansiktsdekkjande plagg i barnehagar og undervisningssituasjonar) for nærmere drøftelse og begrunnelse av forbudet. I kapittel 7.1 (side 21) heter det:

Departementet viste vidare til at det ikkje er ønskjeleg at elevar, studentar og tilsette dekkjer til ansiktet i undervisningssituasjonar, fordi dette kan hindre samhandling, kommunikasjon og eit godt læringsmiljø.

Forbudet og begrunnelsen har etter fakultetets oppfatning klare analogier til spørsmålet om deltakelse i digital undervisning med live bilde. I saken her møter vi heller ikke på spørsmålet om religionsfrihet eller tilsvarende som kan begrunne at ansiktet skjules.

Retningslinjer versus regler

Det er altså gode pedagogiske grunner for å forvente at studentene deltar på digital gruppeundervisning med live bilde. Det er imidlertid ikke umiddelbart klart hva som vil være det beste virkemiddelet for å oppnå at studentene er aktive og at de har bilde slått på. Et alternativ er at det blir utviklet kjøreregler eller retningslinjer, som ikke vil være formelle regler, om hvordan fakultetet forventer at studentene skal agere i digital undervisning. Et annet alternativ er å gi et formelt påbud om at studentene deltar med live bilde.

Fordelen med uformelle kjøreregler er først og fremst at det vil legge bedre til rette for et samarbeid mellom fakultetet og studentene, og at det grunnleggende sett viser en tillitt til at studentene frivillig vil velge å delta med bilde dersom de får forklart det pedagogiske formålet med det. Slike kjøreregler vil også være mer utfyllende og informative enn det formelle regler kan være, og de vil kunne kommuniseres til studentene på flere måter og som ledd i en bredere kommunikasjon med studentene. Vi vil derfor anbefale at studiedekan sammen med fakultetets «frontrunners» vurderer hvordan slik kjøreregler kan se ut og oppfordres også til å lage en film eller lignende om hvordan digital gruppeundervisning er ment å foregå.

Selv om en slik bruk av en frivillighetslinje bør være fakultetets viktigste virkemiddel for å få studentene til å delta aktivt i digital gruppeundervisning, er det grunn til også å ha et formelt ris bak speilet dersom sterke henstillinger om bruk av live bilde ikke er tilstrekkelig effektivt. Vi vil av den grunn også foreslå at det etableres et formelt krav om at studenter deltar med live bilde.

Spørsmålet er imidlertid om et slikt pålegg vil være i strid med GDPR⁶. Zoom-seminarer uten opptak, som storgruppesamlinger og arbeidsgrupper, innebærer behandling av personopplysninger. Det krever at UiB har *behandlingsgrunnlag* i slike situasjoner. Fakultetet mener å kunne underbygge at vi har det i GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav e), idet behandling er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav e) krever rettslig grunnlag i enten EU-rett eller nasjonal rett. Her er det snakk om universitets- og

⁶ Den følgende avveieningen bygger i hovedsak på en uttalelse fra førsteamanuensis Malgorzata Cydecka. Mer av betenkningen er gjengitt som vedlegg til notatet her.

høyskoleloven (uhl.) § 1-3, § 3-8 om undervisning, § 4-2 om utdanningsplan og § 4-3 om studentenes læringsmiljø.

Det må likevel være nødvendig med lyd og bilde for å kunne oppnå formålet med undervisningen. Det blir altså proporsjonalitetsvurdering. Hvis man kan oppnå formålet med mindre inngripende tiltak, kan GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav e) ikke påberopes.

For undervisning med obligatorisk deltakelse vil det utvilsomt være nødvendig med live bilde, nettopp for å kunne dokumentere deltakelsen. For undervisning uten obligatorisk deltakelse er situasjonen litt annerledes, men som det er vist over: Pedagogiske hensyn og hensyn til studentens lærings situasjon innebærer at også ikke-obligatoriske grupper og seminarer er en type undervisning som klart krever dialog og samhandling mellom studentene og mellom studentene og lederen. At dagens regelverk ikke krever en aktiv deltakelse i storgruppesamlinger er irrelevant her.

Samtykke er ikke aktuelt som behandlingsgrunnlag i slike situasjoner fordi det ikke ville bli et frivillig samtykke og dermed ikke innhentet på lovlig måte.

Når man benytter seg av GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav e), har de registrerte rett til å protestere jf. GDPR art. 21 nr. 1 som lyder:

Den registrerte skal til enhver tid, av grunner knyttet til vedkommendes særlige situasjon, ha rett til å protestere mot behandling av personopplysninger av vedkommende, og som har grunnlag i artikkel 6 nr. bokstav e) eller f) (...) Den behandlingsansvarlige skal ikke lenger behandle personopplysninger, med mindre vedkommende kan påvise at det foreligger tvingende berettigede grunner for behandling som går foran den registrertes interesser, rettigheter eller friheter (eller for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav).

Dette innebærer at den enkelte student kan protestere mot pålegget om å delta med live kamera og – som hovedregel – med åpen mikrofon. Vedkommende må inngi begrunnet protest i forkant av undervisningsøkten protesten gjelder.

Etter at et påbud om live kamera og som hovedregel åpen mikrofon eventuelt er vedtatt, er det spørsmål om hvilke sanksjoner som kan knyttes til pålegget. For ikke-obligatorisk deltakelse vil ikke manglende registrering av deltakelse ha noen betydning. Alternativet er at studenten blir stengt ute fra deltakelse i gruppen i den aktuelle økten, det vil kunne gjøres gjeldende både for obligatorisk og ikke-obligatorisk undervisning.

Forslag til vedtak

Nytt punkt 7 i § 2-4 i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet:

Følgende gjelder ved synkron digital undervisning, det vil si undervisning som skjer i sanntid:

- a) Studenter deltar med live kamera.
- b) Obligatorisk undervisning registreres ikke som godkjent dersom studenten i en ikke ubetydelig del av tiden har unnlatt å rette seg etter anvisning om kamera.